

K 14/2017 vp - Hallituksen vuosikertomus 2016

K 9/2017 vp Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Teema: Ajankohtaiskatsaus hallituksen käynnistämästä Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelmasta

Kesäkuussa 2017 pääministeri Juha Sipilän koollekutsumassa parlamentaarisessa keskustelutilaisuudessa keskityttiin julkisten rakennusten sisäilmaongelmiin. Tuolloin pääministeri ilmoitti, että hallitus käynnistää Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelman valmistelun. Toimenpideohjelman valmistelusta vastaa valtioneuvoston kanslia. Sekä ympäristöministeriön että sosiaali- ja terveysministeriön edustajat ovat mukana toimenpideohjelmaa valmistelevalle hankeryhmässä. Toimenpideohjelma jatkaa ja kehittää uusia toimia mm. julkisen rakennuskannan sisäilmaongelmien ehkäisyssä. Ohjelma asettaa tavoitteet pidemmän aikavälin toiminnalle sisäilmaa koskevien ongelmien ratkaisemiseksi ja jatkaa niiden tavoitteiden saavuttamista, jotka ovat lähtökohtina eduskunnan kirjelmässä rakennusten kosteus- ja homeongelmista.

Eduskunta antoi toukokuussa 2013 tarkastusvaliokunnan mietinnön (TrVM 1/2013 vp) perusteella rakennusten kosteus- ja homeongelmista kannanoton (Eduskunnan kirjelmä 5/2013 vp). Kannanoton toteutuksesta on raportoitu vuosittain hallituksen vuosikertomusten yhteydessä. Lisäksi toteutuksen etenemisestä on raportoitu tarkastusvaliokunnan kuulemisten yhteydessä.

Ministeriöt, virastot ja tutkimuslaitokset ovat tehneet poikkihallinnollisesti yhteistyötä kirjelmässä edellytettyjen toimenpiteiden toteuttamiseksi ja sisäilmaongelmien ehkäisemiseksi. Toimenpiteiden myötä on mahdollisuus parantaa edelleen uudis- ja korjausrakentamisen laatua sekä myös rakennusten suunnitelmallista kiinteistönpitoa. Rakennusterveyteen liittyvään osaamiseen ja koulutukseen on panostettu. Kirjelmän toteutuksen aikana käynnissä olleissa lainsäädäntöhankkeissa on kiinnitetty huomiota erityisesti rakennusten terveellisyteen. Säädosmuutosten lisäksi on tuotettu paljon ohjeistusta sisäilmaongelmien havaitsemiseen ja tutkimiseen.

Kirjelmän toteutusvuosien aikana rakennusterveyteen ja sisäilmaongelmiin liittyvät asiat ovat olleet laajasti esillä. Toimenpiteiden toteutus on lisännyt tietoisuutta rakennusten kosteus- ja homeongelmista ja niiden ehkäisystä. Tämä on edesauttanut mm. rakennus- ja kiinteistöalan eri toimijoita ymmärtämään asian tärkeyden ja tarpeen etsiä yhdessä ratkaisuja ongelmiin. Rakennus- ja kiinteistöala onkin yhteistyössä panostanut toimiin rakentamisen kosteudenhallinnan ja laadun parantamiseksi.

Tähän asiantuntijalausuntoon on koottu tilannekatsaus sekä ympäristöministeriön että sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluvien toimenpiteiden toteutuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön osalta tilannetiedot toimitti neuvotteleva virkamies Vesa Pekkola STM:stä.

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rakentamisen ohjauksen ja neuvonnan uudistamiseksi, koska nykyinen ohjausjärjestelmä ei toimi. Tässä yhteydessä tulee saada aikaiseksi toimiva rakennusten elinkaaren aikainen ja rakentamisen kosteudenhallintaa koskeva keskitetty valtion ohjaus- ja neuvontajärjestelmä. Nykyisistä viranomaisista tehtävän hoitoon soveltuisivat esimerkiksi ARA tai yksi ELY-keskuksista.

Pääministeri Sipilän hallitus on käynnistänyt laajan aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistuksen, joka koskettaa myös rakentamisen ohjausrakennetta. Uutta ohjausjärjestelmää valmisteltiin vuoden 2016 aikana. Samaan aikaan on tarkasteltu keskushallinnon ja sen eri virastojen rakennetta. Aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistus on jatkunut vuonna 2017. Vireillä oleva maakuntalakehdotus lähtee rakennusvalvonnan osalta siitä, että maakunta voi hoitaa kunnista siirretyt rakennusvalvonnan tehtävät, jos ja kun maakunnan kaikki kunnat ovat siirrosta yksimielisesti sopineet, ja jos toiminnan rahoitus hoidetaan maakunnille osoitetuin rakennusvalvonnan varoin. Toistaiseksi ei näytä siltä, että tällaista yksimielistä maakuntaa löytyisi. Suomen Kuntaliitto tarkisti kesäkuisessa lausunnossaan valtiovarainministeriölle hieman kantaansa. Kuntaliiton lausunnon (16.6.2017) mukaan tehtävien siirron maakunnille tulisi olla rakennusvalvonnan osalta mahdollinen myös yksittäisten kuntien tai kuntaryhmien kanssa. Tällä hetkellä siis odotetaan, mikä tulee olemaan maakuntalain lopullinen sisältö.

Rakennusvalvonnan kehittämislähtökohdat riippuvat tulevan maakuntauudistuksen sisällöstä. Rakennusvalvonnan toiminnallisen sisällön kokonaisuutta arvioidaan ja kehitetään käynnistyneessä maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) kokonaisuudistuksessa. MRL:n kokonaisuudistuksen aikataulu ulottuu 2020-luvun alkuun. Työ on käynnistynyt sekä rakentamista että maankäyttöä koskevien kokonaisuuksien osalta.

Rakennusvalvonnan kosteudenhallintaan liittyvän toiminnan kehittämistä nykyisten tehtävien puitteissa on selvitetty ympäristöministeriön ja Oulun rakennusvalvonnan yhteisessä kehittämishankkeessa. Ns. Kuivaketju10-hankkeessa on luotu rakennusvalvonnalle monistettavat menettelytavat rakennusaikaisen kosteudenhallinnan varmistamiseksi ohjauksen ja neuvonnan keinoin. Hankkeessa on kehitetty kosteudenhallintaa tukemaan selkeät ohjauksen ja yhteistoiminnan mallit kuhunkin rakennushankkeen vaiheeseen ja osioon. Hankkeeseen voi tutustua osoitteessa www.kuivaketju10.fi. Toimintamalli lanseerattiin käytäntöön Rakennustarkastusyhdistys RTY ry:n tilaisuudessa 15.3.2017. Suurimmat rakennusvalvonnat ovat ottaneet mallin käyttöön keväällä 2017. Kokemusten kasvaessa mallin käyttöönotto leviää myös pienempiin kuntiin. Rakennusvalvontojen osalta asiassa on vaihtelua johtuen kulloisistakin resursseista ja käytettävissä olevasta osaamisesta. Asiaa käsitellään myös osana maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistusta. Myös Rakennusteollisuus RT ry, RAKLI ry ja SKOL ry sitoutuivat mukaan ja järjestöt suosittelevat jatkossa jäsenyrityksilleen Kuivaketju10:n käyttöönottoa.

Ympäristöministeriö toteaa, että kannanotto liittyy keskeisesti valmisteilla olevan laajan hallintouudistukseen ja sen toteutumiseen vaikuttaa se, miten rakennusvalvonta jatkossa toteutetaan kunnissa, kuntien yhteistyönä tai maakunnallisena rakennusvalvontana.

- Ympäristöministeriö katsoo, että nykyisten poliittisten reunaehtojen vallitessa asia ei tässä vaiheessa anna aihetta toimenpiteisiin eduskunnan kirjelmän EK/2013 vp puitteissa.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa jo nyt käynnissä olevissa maankäyttö- ja rakennuslain sekä rakentamismääräyskokoelman muutosten valmistelussa rakennusten terveellisuuden paremmin huomioon. Valmisteluun tulee sisältyä myös selkeät rakennusalan pätevyysvaatimukset, joiden avulla parannetaan alan osaamista ja lisätään pätevien asiantuntijoiden määrää. Pätevyysvaatimusten tulee olla myös yhdenmukaisia terveydensuojelua ja työsuojelua koskevien säädösten kanssa.

Rakennusten terveellisyys on otettu huomioon vuosina 2013, 2014 ja 2015 voimaantulleissa maankäyttö- ja rakennuslain muutoksissa ja niiden nojalla annetuissa uusissa säädöksissä.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella (958/2013) rakentamisen terveellisyttä koskeva olennainen vaatimus tuli lain tasolle (MRL 117 c § Terveellisyys). Kyseisen olennaisen vaatimuksen nojalla annetaan mm. ympäristöministeriön asetus rakennuksen kosteusteknisestä toimivuudesta. Ympäristöministeriön ehdotus ko. asetukseksi on parhaillaan EU-komission teknisten määräysten ilmoitusmenettelyssä ajalla 24.7.–25.10.2017. Asetus voidaan antaa ilmoitusmenettelyn päättymisen jälkeen. Asetus tulee voimaan 1.1.2018 ja samalla kumoutuu Suomen rakentamismääräyskokoelman osa C2, Kosteus, määräykset ja ohjeet, 1998. Uuden asetuksen tueksi on tarkoitus tehdä ohje, joka valmistuu vuonna 2018.

Ympäristöministeriön ehdotus asetukseksi kiinteistöjen vesi- ja viemärlaitteistoista on parhaillaan EU-komission teknisten määräysten ilmoitusmenettelyssä ajalla 20.9.–21.12.2017. Asetus voidaan antaa ilmoitusmenettelyn päättymisen jälkeen. Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2018 ja samalla kumoutuu Suomen rakentamismääräyskokoelman osa D1, Kiinteistöjen vesi- ja viemärlaitteistot, 2007. Asetuksen tueksi valmistellaan opasta, joka valmistuu vuonna 2018.

Ympäristöministeriön ehdotus asetukseksi uuden rakennuksen sisäilmastosta ja ilmanvaihdosta on ollut EU-komission teknisten määräysten ilmoitusmenettelyssä. Asetusluonnosta viimeistellään ja asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2018. Samalla kumoutuu Suomen rakentamismääräyskokoelman osa D2, Rakennuksen sisäilmasto ja ilmanvaihto, 2012. Asetuksen tueksi valmistellaan eri aihepiiriin kuuluvia oppaita, jotka valmistuvat talvella 2017–2018.”

Kohdassa 7 on kerrottu tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksesta (545/2015), jossa on tarkemmin säädetty asuntojen ja muiden oleskelutilojen fysikaalisista, kemiallisista ja biologisista olosuhteista sekä terveydensuojeluviranomaisten ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista.

→ Ympäristöministeriö katsoo, että asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin eduskunnan kirjelmän EK/2013 vp puitteissa.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus löytää tosiasialliset keinot rakennusten terveellisyttä koskevien säädösten ja määräysten noudattamiseksi. Rakentamista on pystyttävä valvomaan nykyistä paremmin ja valvonnan on oltava oikea-aikaista. Tärkeää on parantaa rakennushankkeen vaihekohtaista dokumentointia mietinnössä esitetyllä tavalla ja tarkastusasiakirjamenettelyä, jotta reaaliaikaisesti voidaan todentaa, kuka on rakennushankkeen eri vaiheissa tehnyt, mitä ja miten. Tämän lisäksi tulee rakennuksesta näkyä, esim. kyltissä, mikä taho on toiminut pääsuunnittelijana, pääurakoitsijana ja valvojana.

Rakennusvalvonnat ovat merkittävästi kehittäneet ja tehostaneet käytännön toimiaan kosteudenhallinnan ohjauksessa ja valvonnassa (vrt. kohta 1).

Maankäyttö- ja rakennuslain 1.9.2014 voimaan tulleella muutoksella (41/2014) vahvistettiin rakennushankkeen laadunvalvontaa ja tarkastusasiakirjan asemaa laadunvarmistuksessa. Tarkastusasiakirja tukee osaltaan myös hankkeen vaihekohtaista dokumentointia, kun vaiheiden toteutumista seurataan erillisellä asiakirjalla. Vastaavan työnjohtajan on huolehdittava, että rakennustyön aloittamisesta ilmoitetaan rakennusvalvontaviranomaiselle ja että rakennustyön tarkastusasiakirja pidetään rakennustyömaalla ajan tasalla (122.3 §). Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennustyömaalla pidetään rakennustyön tarkastusasiakirjaa. Rakennusluvassa tai aloituskokouksessa sovittujen rakennusvaiheiden vastuuhenkilöiden sekä työvaiheita tarkastaneiden on varmennettava tekemänsä tarkastukset rakennustyön tarkastusasiakirjaan. Tarkastusasiakirjaan on merkittävä myös perusteltu huomautus, jos rakennustyö poikkeaa rakentamista koskevista säännöksistä (150 f § 1-3 mom.). Rakennushankkeeseen ryhtyvän on loppukatselmuksen toimittamiseksi ilmoitettava rakennusvalvontaviranomaiselle, että rakennustyön tarkastusasiakirjaan on tehty 150 f §:ssä edellytetyt merkinnät ja tarkastusasiakirjan yhteenvedo on toimitettu rakennusvalvontaviranomaiselle (153.2 § 4 kohta). Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen yhtenäistä soveltamista tukevassa 1.6.2015 julkaistussa ohjeessa (YM5/601/2015) rakennustyön suorituksesta ja valvonnasta annetaan käytännönläheistä opastusta tarkastusasiakirjan käytöstä.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan rakennusvalvontaviranomainen voi rakennusluvassa tai aloituskokouksen perusteella edellyttää rakennushankkeeseen ryhtyvältä erillistä laadunvarmistus selvitystä toimenpiteistä rakentamisen laadun varmistamiseksi (121 a.1 §).

Rakennushankkeen pääsuunnittelijan, pääurakoitsijan ja valvojan ilmoittavan kyltin käyttöä on selvitetty ympäristöministeriössä. Käyttöönoton jälkeen rakennukseen liitettävän kyltin käyttöön liittyy selvitettäviä asioita muun muassa sen suhteen, vastaavatko tiedot rakennuksen käyttäjien, omistajien ja mahdollisten muiden tahojen tiedontarpeisiin, miten esimerkiksi projektinjohtourakkana toteutetussa kohteessa ratkaistaan pääsuunnittelija ja -urakoitsija sekä voivatko annettavat tiedot ja niiden perusteella syntyvä käsitys antaa väärän kuvan rakennuksen kunnosta ja siitä vastuullisista. Rakennus- ja kiinteistöalan näkemyksiä rakennukseen kiinnitettävästä kyltistä selvitettiin marraskuussa 2015 toteutetulla kyselyllä. Kysely lähetettiin 23:lle rakennus- ja kiinteistöalan toimijataholle ja vastauksia saatiin yhteensä 26 henkilöltä. Esimerkiksi vajaa 60 % vastaajista katsoo, että kyltti voisi olla hyvä kaikessa uudisrakentamisessa. Kyselyn perusteella kyltin käyttöä olisi mahdollista kehittää yhteistyössä rakennus- ja kiinteistöalan toimijoiden kanssa.

→ Ympäristöministeriö katsoo, että asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin eduskunnan kirjelmän EK/2013 vp puitteissa.

5. Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin rakennustyömaiden kosteudenhallinnan parantamiseksi. Vaativille kohteille tulee nimetä kosteuden ja puhtauden hallinnasta vastaava asiantuntija. Muissa kohteissa vastaavan työnjohtajan vastuuta työmaan kosteudenhallinnasta tulee lisätä. Hallituksen on luotava ohjeistus rakennushankekohtaiselle kosteudenhallintasuunnitelmalle, jonka liittämisestä osaksi rakennushankkeen tarjouspyyntöä muodostuisi luonteva ja vakiintunut käytäntö.

Rakennuksen kosteusteknisestä toimivuudesta annettavassa ympäristöministeriön asetusluonnoksessa täsmennetään koko rakennushankkeen kosteudenhallintaselvitykseen että rakennustyömaan kosteudenhallintasuunnitelmaan liittyviä säännöksiä. Uusien säännösten tavoitteena on parantaa koko rakennushankkeen ja rakennustyömaan kosteudenhallintaa. Asetusluonnoksen mukaisesti pääsuunnittelijan velvollisuutena olisi huolehtia siitä, että koko rakennushankkeelle laaditaan kosteudenhallintaselvitys. Rakennushankkeen kosteudenhallintaselvitykseen olisi sisällyttävä hankkeen yleistiedot, vaatimukset kosteudenhallinnalle hankkeen eri vaiheissa, toimenpiteet ja menettelyt kosteudenhallinnan vaatimusten varmentamiseen sekä kosteudenhallinnan henkilöresurssit. Rakennushankkeen kosteudenhallintaselvitykseen olisi sisällyttävä myös tieto hankkeen kosteudenhallinnan valvonnasta vastaavasta henki-

löstä. Vastaavasti vastaavan työnjohtajan olisi huolehdittava työmaan kosteudenhallintasuunnitelman laatimisesta rakennushankkeen kosteudenhallintaselvitykseen pohjautuen. Työmaan kosteudenhallintasuunnitelman sisällön osalta sovelletaan rakentamisen suunnitelmista ja selvityksistä annetun ympäristöministeriön asetuksen (216/2015) 15 §:ää. Sen lisäksi työmaan kosteudenhallintasuunnitelmaan olisi sisällyttävä tiedot rakennustyömaan kosteudenhallinnasta vastaavista rakennusvaiheen vastuuhenkilöistä.

Laissa säädetään asiasta yleisellä tasolla. Rakennusteollisuus ja RAKLI ovat päivittämässä kosteudenhallintaan liittyviä asioita mukaan YSE98-pohjaiseen urakkaohjelmamalliin. Sisällön on tarkoitus noudattaa Kuivaketju10-toimintamallin mukaisia kosteudenhallinnan menettelytapoja. Sekä Rakennusteollisuus että RAKLI olivat mukana Kuivaketju10-toimintamallin lanseerauksessa (ks. kohta 1).

→ Ympäristöministeriö katsoo, että asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin eduskunnan kirjelmän EK/2013 vp puitteissa.

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta toimintatavat ja menetelmät kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi ovat nykyistä luotettavampia. On käynyt ilmi, että kosteus- ja homevauriokorjaukset ovat usein epäonnistuneet. Vireillä olevan terveydensuojelulain sekä asumisterveysohjeen uudistamisen yhteydessä tulee parantaa terveyshaittojen syiden etsimisessä käytettävien menetelmien laatua ja selkeyttä ohjeistuksen käyttöä. Lisäksi kansalaisille on kerrottava, mitä kosteus- ja homeongelmasta ei tutkimustiedonkaan perusteella tiedetä.

Terveydensuojelulain muutos (1237/2014) asumisterveyttä koskevien pykälien osalta tuli voimaan 3.1.2015. Samalla sosiaali- ja terveysministeriön julkaisema asumisterveysohje uudistettiin sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi (545/2015), jossa on tarkemmin säädetty asuntojen ja muiden oleskelutilojen fysikaalisista, kemiallisista ja biologisista olosuhteista sekä terveydensuojeluviranomaisten ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista. Tämä ns. asumisterveysasetus tuli voimaan 15.5.2015. Valvira on laatinut asetukselle soveltamisohjeen, jossa ohjeistetaan tarkemmin asetuksessa säädettyistä asioista. Lisäksi Valvira on laatinut ohjeen asunnon terveyshaitan selvittämisen prosessiin, jossa ohjeistetaan terveydensuojeluviranomaisia teknisesti tehokkaiden ja hallinnollisesti oikein toteutettavien asunnontarkastusten tekemisessä. Julkisia tiloja koskeva vastaava ohje valmistuu vuoden 2017 aikana. Ympäristö- ja terveyslehti julkaisee vuoden 2017 aikana laboratoriokäsikirjan asumisterveysasetuksen mukaisista luotettavista tutkimusmenetelmistä. Työterveyslaitos on laatinut työpaikoille suunnatun sisäilman valvontaohjeen. Ohjeessa on yhdenmukaistettu asuntojen, muiden oleskelutilojen ja työpaikkojen terveydellisten olosuhteiden valvontaa.

Terveydensuojelulain muutoksessa (1237/2014) parannettiin terveydensuojeluviranomaisten mahdollisuuksia edellyttää kiinteistön omistajalta nykyistä perusteellisempia selvityksiä rakennuksen kunnosta esimerkiksi kuntotutkimuksia riskialttiiden rakenteiden selvittämiseksi. Lainmuutoksessa ja siihen liittyvässä viestinnässä on myös korostettu terveyshaittojen selvittämisessä rakennuksen kokonaisvaltaista tutkimista, ei yksittäisiä mittaustuloksia. Laissa säädetään ulkopuolisten asiantuntijoiden käytöstä ja pätevyyden osoittamisesta siten, että asiantuntijoiden pätevyyden arviointi muutettiin kuntakohtaisesti hyväksymismenettelystä valtakunnalliseksi henkilösertifioinniksi. Tämä helpottaa ja yhdenmukaistaa asiantuntijoiden pätevyyden arviointia ja se lisää asiantuntijoiden käyttöä terveydensuojeluvälivälillä, mikä parantaa ja nopeuttaa terveyshaittojen laadukasta selvittämistä ja poistamista.

Asumisterveysasetuksessa on säädetty toimenpiderajoista asuntojen ja muiden oleskelutilojen terveydellisille olosuhteille. Asetuksessa on säädetty olosuhteiden arvioinnin yleisistä periaatteista siten, että haitan arviointia tehdään kokonaisuutena ja mittaustulosten tulkinnessa otetaan huomioon epävarmuustekijät. Tarkoituksena on, että terveyshaitan arviointi perustuu tosiseikkoihin ja on oikeasuhtaista.

Asumisterveysasetuksen mukaista olosuhteen arviointia voidaan tehdä vain sellaisia menetelmiä käyttäen, joiden luotettavuus on varmistettu. Tämä vastaa myös aikaisempaa viranomaisohjeistusta. Uusien menetelmien hyödyntäminen viranomaiskäytössä edellytetään sitä, että menetelmän luotettavuus ja toistettavuus terveyshaittojen selvittämiseksi on osoitettu asiantuntevan ja riippumattoman sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän toimijan toimesta.

Työterveyslaitos on tuottanut työpaikoille suunnatun ohjeen sisäilmasto-ongelmien tunnistamiseen ja hallintaan. Ohjeeseen on koottu keskeiset toimintatavat sisäilmasto-ongelmien selvittämisessä työpaikoilla työsuojeluhenkilöstön, esimiehien, kiinteistöhallinnasta vastaavien ja sisäilma-asiantuntijoiden hyödynnettäväksi. Ohjeen avulla sisäilmaongelmien tunnistaminen ja hallinta työpaikoilla helpottuu ja selkeytyy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on testannut useita eri menetelmiä mikrobivaurioiden arviointiin. Lisäksi Työterveyslaitos selvittää laskeutuneesta huonepölystä tehtävien mikrobianalyysien luotettavuutta sisäympäristön mikrobihaitan toteamiseen erityisesti toimistoympäristöissä. Uusien menetelmien luotettavuuden varmistuttua voidaan nopeuttaa ja monipuolistaa mikrobihaitan tunnistamista tutkimuskohteessa.

Kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä ihmisten terveyteen THL:lla on käynnissä useita hankkeita (mm. HOTES, SISU, SISU-home, HITEA, LUKAS/LUKAS2).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on kehittänyt koululaisille suunnatun oirekyselyn ja sille vertailuaineiston ja tulkintaohjeen. Oirekyselyä voidaan hyödyntää osana koulujen sisäilmaongelmien selvittämistä ja kohteiden vertailua. Työntekijöille on käytössä oma oire- ja olosuhdekysely.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on myös kerännyt yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa olemassa olevan tutkimustiedon biosidi- ja otsonointikäsitteilyistä kosteus- ja homevaurioiden yhteydessä, niiden haitoista ja hyödyistä sekä on laatinut tiedon perusteella ohjeen ja kannanoton biosidien ja otsonoinnin käytöstä kosteus- ja homevaurioissa sekä niiden korjaamisen yhteydessä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos selvittää ilmanpuhdistimien vaikutusta sisäilmaongelmallisessa rakennuksessa olevien henkilöiden terveydentilaan. Ilmanpuhdistimia ja muita "ensiaputoimenpiteitä" joudutaan käyttämään terveysriskin pienentämiseksi sisäilmaongelman havaitsemisen ja korjaamisen tai väistötiloihin siirtymisen välillä. Ilmanpuhdistajista on tärkeää tietää, mikä merkitys niillä on terveysriskin hallinnassa ja minkälaisissa tilanteissa niistä on hyötyä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos yhteistyössä Tampereen teknillisen yliopiston ja Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa toteutti Avaimet terveelliseen ja turvalliseen rakennukseen -hanketta (Avater), jonka tavoitteena oli tuottaa ja koota tietoa rakennusterveyskysymyksissä oleviin tietoaukkoihin. Hankkeessa selvitettiin mm. rakennusten korjaamisen toimintamalleja, rakennusten terveyshaittoja aiheuttavia tekijöitä, terveyshaittojen torjuntatoimenpiteitä, rakennusten terveellisyyteen ja turvallisuuteen liittyvien toimijoiden johtamista ja rakennusalalla työskentelevien koulutustarpeita. Hanke rahoitettiin valtioneuvoston kanslian valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan selvitys- ja tutkimustoimintaan myönnetystä määrärahasta. Hankkeen loppuraportti on julkaistu valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa esittelevällä nettisivustolla osoitteessa <http://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=19301>

Lääkäriseura Duodecim julkaisi syksyllä 2016 Käypä hoito -suosituksen kosteus- ja homevaurioista oireilevalle potilaalle. Kyseinen suositus sisältää myös luotettavaan tutkimusnäyttöön perustuvan yhteenvedon kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä ihmisten terveyteen. Käypä hoito -suosituksen myötä lääkärit voivat välittää potilaille ajantasaista tietoa kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä heidän terveyteen.

→ Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin eduskunnan kirjelmän EK/2013 vp puitteissa.

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin mm. antamalla ohjeita ja tiedottamalla hyvistä käytänteistä, jotta ihmisten altistumisaika kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa saadaan mahdollisimman lyhyeksi.

Kohdassa esitettyjä tavoitteita voidaan edistää yleisen tiedottamisen lisäksi muun muassa viranomaisten antaman ohjauksen, neuvonnan ja valvonnan sekä viranomaisyhteistyön avulla. Sosiaali- ja terveysministeriö on painottanut kansalaisten ohjauksen ja neuvonnan tärkeyttä viranomaisvalvonnassa ja myös viranomaisten välisen yhteistyön sujuvuuden merkitystä, jotta kansalaiset saavat oikeaa tietoa kosteus- ja homevaurioihin liittyen ja asian selvittämisen prosessit etenisivät sujuvasti. Nämä tavoitteet on sisällytetty myös Valviran asuntojen terveyshaittojen selvittämisen prosessia koskevaan ohjeeseen.

Sisäilmaongelmista aiheutuvat terveyshaitat tulisi tunnistaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta vakavammilta seurauksilta voidaan välttyä. Ihmisten altistumisaikaa kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa voidaan lyhentää tunnistamalla ja selvittämällä terveyshaitat heti oikein ja tarkoituksenmukaisilla tutkimusmenetelmillä. Suuri osa terveyshaittaa aiheuttavista kosteus- ja homevaurioista esiintyy piilevinä rakenteiden sisällä ja siksi rakenteiden kuntotutkiminen on tärkeää. Kosteus- ja homevaurioissa on laadittu terveydensuojeluviranomaisille ohje piilevien kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi viranomaisten tekemien asunnontarkastusten yhteydessä. Tämän ohjeistuksen periaatteet on sisällytetty Valviran asuntojen terveyshaittojen selvittämisen prosessia koskevaan ohjeeseen.

Tilanteissa, joissa ihmiset kohtaavat sisäilmaongelman, tarvitsevat he sujuvasti etenevän selvitysprosessin lisäksi myös oikeaa tietoa ja oikein esitettynä, jotta he osaisivat toimia oikein, eivätkä huolestuisi tarpeettomasti. Kansalaiset hakevat nykyisin tietoa paljon internetistä, joka sisältää hyvin monen tasoista tietoa, osin väärää ja jopa pelottelevaa. Väärästä tiedosta voi aiheutua hyvinkin pahoja lieveilmiöitä. Kosteus- ja homevaurioiden www-sivujen lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos jakavat omilla www-sivullaan kosteus- ja homevaurioihin liittyvää luotettavaa, tutkimustietoon perustuvaa tietoa. Tämän lisäksi Lääkäriseura Duodecim on julkaissut Oppiportti-portaalissa kaikille avoimen opetusmateriaalin kosteus- ja homevaurioiden merkityksestä ihmisten terveyteen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on painottanut omassa viestinnässään asiantuntijoiden roolia ja pätevyyden merkitystä kosteus- ja homevaurioiden selvittämisessä sekä oikean ja tutkitun tiedon välittämistä ihmisille. Pätevien asiantuntijoiden avulla terveyshaitat saadaan selvitettyä tehokkaasti ja altistusaika jää mahdollisimman lyhyeksi, kun rakennukset tutkitaan kerralla kunnolla ja tarkoituksenmukaisin menetelmin. Lisäksi oikean ja yhdenmukaisen tiedon välittäminen ihmisille vähentää asiaan liittyvää huolta ja ristiriitoja.

→ Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin eduskunnan kirjelmän EK/2013 vp puitteissa.

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin huonosta sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten tutkimusten, hoidon sekä viranomaisten antaman tuen parantamiseksi mietinnössä ehdotetulla tavalla. Tärkeää on huolehtia, että kaikki terveyshaitoista kärsivät pääsevät asianmukaisiin tutkimuksiin ja saavat apua riippumatta siitä, ovatko he työelämässä tai missä päin Suomea asuvat. Myös silloin, kun oireiden ja sairauksien lääketieteellisistä syistä ei ole varmuutta, tulee käytettävissä olevin keinoin varmistaa, että potilas saa hoitoa mahdollisimman hyvin.

Lääkäriseura Duodecim on julkaissut syksyllä 2016 Käypä hoito -suositusten kosteus- ja homevaurioista oireilevalle potilaalle. Suositusten avulla parannetaan ja yhdenmukaistetaan lääkärin toimintaa sisäilma-asioissa. Käypä hoito -suositukset ovat riippumattomia, tutkimusnäyttöön perustuvia kansallisia hoitosuosituksia. Kyseisessä suosituksessa on korostettu sitä, että oireiden ja sairauksien diagnostiikka, erotusdiagnostiikka ja hoito aloitetaan hoitosuosituksen mukaisesti riippumatta siitä, voidaanko oireiden taustalla osoittaa tai olettaa olevan rakennuksen kosteusvaurio. Suosituksessa korostetaan myös sitä, että rakennuksen sisäilman rooliin potilaan oireessa tai sairaudessa ei oteta kantaa ilman, että käytettävissä on pätevän asiantuntijan selvitys rakennuksesta. Näin lääkärit ohjaavat potilaat heti yhteistyöhön terveydensuojeluviranomaisten tai terveydensuojelulaissa säädettyjen pätevien asiantuntijoiden kanssa, jotta sisäilmaongelmalliseksi epäilty rakennus tutkitaan heti oikein ja tarkoituksenmukaisin menetelmin.

Työterveyslaitos on julkaissut keväällä 2017 ohjeen, johon on koottu erityisesti työterveyshuollon tarpeisiin tämän hetken tietoon perustuva ohjeistus hyvistä käytännöistä kosteus- ja homevaurioiden terveydellisen merkityksen arviointiin. Ohje auttaa työterveyshuoltoja oireiden ja työpaikan olosuhteiden välisen yhteyden huomioimisessa potilastutkimuksissa ja potilaan hoidossa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä toimii ympäristöherkkyysverkosto. Ympäristöherkkyydellä tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö saa ns. tavanomaisissa olosuhteissa merkittäviä oireita. Ympäristöherkkyys voi liittyä kosteus- ja homevaurioiden lisäksi myös muihin tekijöihin. Vuonna 2014 Ympäristöherkkyysverkosto esitti ympäristöherkkyydelle omaa ICD-koodia R68.81 "Muualla luokittamaton, jatkuva tai toistuva herkkyys saada oireita tai sairauden merkkejä ympäristön tavanomaisista tekijöistä". Kyseinen ICD-koodi lisättiin tautiluokitukseen ja se tuli voimaan 1.1.2015. ICD-koodin avulla saadaan tilastotietoa siitä, kuinka paljon ympäristöherkkiä Suomessa on ja minkälaisia terveydenhuollon palveluja he käyttävät. Tämän lisäksi ympäristöherkkyysverkosto on selvittänyt mm. ympäristöherkkyteen liittyviä sosiaaliturvasioita ja hoitokäytäntöjä.

Työterveyslaitos toteutti hankkeen, jossa tuotettiin kriteeristö ja ohjeistus ympäristöherkkyden tunnistamiseen, jotta ympäristöherkkyys-oirekoodin käyttö saataisiin yhdenmukaistettua. Työterveyslaitoksella on myös toteutettu useita hankkeita, joissa on selvitetty eri hoitomuotojen vaikuttavuutta sisäilmaongelmista seuraavien toiminnallisten oireiden hoidossa sekä käynnistetty kosteus- ja homevaurioista poikkeavan herkästi oireilevien tutkimus- ja hoitokäytäntöjen kehittämistyö ja kuntoutusmahdollisuuksien selvittäminen.

Vuoden 2017 alussa ympäristöherkkyysverkosto esitti kuntoutusmenetelmää ympäristöherkkyydelle. Kuntoutus pohjautuu kanadalaiseen ja tanskalaiseen kuntoutusmenetelmään ja sitä on kehitetty yhdessä potilasjärjestöjen kanssa.

➔ Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin eduskunnan kirjelmän EK/2013 vp puitteissa.

14. Eduskunta edellyttää hallituksen raportoivan kannanoton kohdissa 1—13 edellytettyjen toimenpiteiden toteuttamisesta ensimmäisen kerran vuodelta 2013 annettavassa hallituksen vuosikertomuksessa. Tässä yhteydessä tulee selvittää, miten uudis- ja korjausrakentamisen sekä rakennusten ylläpidon laatua voidaan parantaa merkittävästi ja mikä taho ottaa tarkastusvaliokunnan mietinnössä esille otettujen puutteiden korjaamisesta kokonaisvastuun.

Ympäristöministeriö on koordinoanut kannanoton kohtien 1-13 toimenpiteiden toteutusta v. 2013–2017.

Eduskunnan kirjelmän (EK 5/2013 vp - M 5/2013 vp) ansiosta on toteutettu lukuisa määrä toimenpiteitä rakennusterveyteen liittyvien kysymysten edistämiseksi. Tarkastusvaliokunnan mietinnön TrVM 2/2016 vp mukaisesti tarkastusvaliokunta on katsonut, että lausumat 2, 6, 9, 10, 12 ja 13 on jo loppuunsaatettu. Lisäksi myös muihin lausumiin on tehty lukuisa määrä toimenpiteitä. Osa kannanotoista on muotoiltu siten, että toimenpiteiden määrää tai laatua on vaikea tarkkarajaisesti määrittää.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö esittävät, että Eduskunnan kirjelmä (EK 5/2013 vp - M 5/2013) voitaisiin katsoa kokonaisuudessaan loppuun saatetuksi ja toimenpiteitä rakennusterveyskysymysten edistämiseksi jatkettaisiin pääministerin käynnistämässä Terveellisten tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelmassa.